

УДК 658.15

Белялов Талят Енверович

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну

Таран Євген Анатолійович

магістр
Київський національний університет технологій та дизайну

Белялов Талят Энверович

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов и
финансово-экономической безопасности
Киевский национальный университет технологий и дизайна

Таран Евгений Анатоліевич

магистр
Киевский национальный университет технологий и дизайна

Beljalov T.

Kiev National University of Technology and Design

Taran E.

Kiev National University of Technology and Design

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті проаналізовано методи та інструменти фінансової стабілізації підприємства і запропоновано ряд заходів щодо їх удосконалення.

Ключові слова: фінансова стабілізація, неплатоспроможність, дебіторська заборгованість, запаси, грошові кошти.

Аннотация. В статье проанализированы методы и инструменты финансовой стабилизации предприятия и предложен ряд мероприятий по их совершенствованию.

Ключевые слова: финансовая стабилизация, неплатежеспособность, дебиторская задолженность, запасы, денежные средства.

Annotation. The article analyzes the methods and tools of financial stability of the enterprise, and proposed a number of measures to improve them.

Key words: financial stability, solvency, accounts receivable, inventory, cash.

Постановка завдання. Наразі фінансова стабільність є недостатньо осмисленим поняттям, що потребує фундаментального теоретико-методологічного аналізу, особливо у контексті трансформаційних змін сучасної світової економіки. Дотепер не розроблено дієвих способів ранньої діагностики і запобігання появі фінансових криз або принаймні ефективного скорочення їх руйнівних для економіки наслідків. Попри всю очевидність

поняття «фінансова стабільність», сьогодні не вироблено єдиного загальноприйнятого і чітко окресленого визначення цього терміна.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В економічній літературі розглядається широке коло питань фінансової стабілізації різних організаційно-ієрархічних рівнів, в тому числі підприємства. Окремим питанням фінансової стабілізації присвячені праці таких вчених: І.Бланка, М.Коробова, О.Павловської, Г.Савицької, А.Шеремета, В.Плиса.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у обґрунтуванні методів та інструментів фінансової стабілізації підприємств на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів обраної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Фінансова стабілізація – це такі економічні відносини, які відображають процес створення на підприємстві ефективної структури капіталу, використання якого забезпечує мінімальні витрати по обслуговуванню та максимальний прибуток при цьому. Фінансова стабільність як економічний процес органічно і чітко пов'язана з дією оперативних, тактичних та стратегічних внутрішніх механізмів фінансової стійкості підприємства [1].

Досліджуючи фінансову стійкість ТОВ «Енерзунг Україна» виявлено, що підприємство не володіє власними обіговими коштами (табл. 1).

Відсутність власних оборотних коштів не дозволяє підприємству проводити гнучку фінансову політику. Також збільшується потреба в позикових коштах, у тому числі і короткострокових, що негативно впливає на фінансову стійкість. В 2012 році значення показника було від'ємним і підприємство не володіло власними оборотними засобами. В 2013 році значення показника становило -4424 тис. грн. На кінець періоду спостерігаємо зниження значення показника до -21403 тис. грн.

В 2012 році власні фінансові ресурси не використовувалися для фінансування оборотних коштів. Для цього підприємству доводилося формувати зобов'язання. В 2013 році значення показника нижче нормативного і складає -0.18. В 2014 році власні фінансові ресурси були спрямована на фінансування необоротних засобів, а власні оборотні ресурси не формувалися.

Маневреність власних оборотних коштів характеризує частку абсолютно ліквідних активів у власних оборотних коштах, які забезпечують свободу фінансового маневру. Через відсутність власних оборотних коштів показник негативний у першій половині досліджуваного періоду. В 2013 році його значення становить -2.01. Так як в 2014 році підприємство не має власних оборотних коштів, значення показника становить -29.04.

В 2012 році на кожну гривню запасів припадає -0.71 грн. власних оборотних коштів. Це означає, що негативна сума власних обігових коштів не дозволяє фінансувати запаси за свій рахунок. Для цього підприємство залучає позикові ресурси. В 2013 році значення показника становило -0.62. На кінець досліджуваного періоду значення показника становило -0.86 проти -0.62 в 2013 році, тобто сума власних коштів знижується.

Динаміка показників фінансової стійкості

Показники	2012	2013	2014	Абсолютне відхилення, +,-		Відносне відхилення, %	
				2013 до 2012	2014 до 2013	2013 до 2012	2014 до 2013
				Власні оборотні активи	-7031	-4424	-21403
Коефіцієнт забезпечення оборотних власними коштами	-0.49	-0.18	-0.62	0.31	-0.43	-63.36	239.73
Маневреність робочого капіталу	-1.4	-1.61	-1.17	-0.21	0.44	14.82	-27.55
Маневреність власних оборотних коштів	-0.32	-2.01	-0.29	-1.7	1.72	537.58	-85.56
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами запасів	-0.71	-0.62	-0.86	-0.09	-0.24	12.91	38.03
Коефіцієнт покриття запасів	1.22	3.11	1.36	1.89	-1.75	155.47	-56.14
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	-0.48	-0.16	-0.59	0.31	-0.42	-65.75	258.79
Коефіцієнт фінансової залежності	-2.09	-6.1	-1.7	-4.01	4.4	192.01	-72.13
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1.03	1.09	1.03	0.06	-0.06	5.42	-5.55
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	1.48	1.16	1.59	-0.31	0.42	-21.28	36.44
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	-0.32	-0.14	-0.37	0.18	-0.23	-56.49	162.97
Коефіцієнт фінансової стійкості	-0.48	-0.16	-0.59	0.31	-0.42	-65.75	258.79

Показник покриття запасів свідчить про те, скільки на одиницю коштів, вкладених в запаси, припадає в сукупності власних оборотних коштів, довго-і короткострокових зобов'язань. Значення нижче 1 свідчить про недостатність коштів для формування запасів. В 2012 році фінансових ресурсів було

достатньо для фінансування запасів. В 2013 році значення показника становить 3.11. В 2014 році на кожну гривню запасів доводиться 1.36 гривень фінансових ресурсів.

Рівень фінансових ризиків високий, адже коефіцієнт автономії негативний. В 2013 році значення показника було нижчим нормативного. На кінець досліджуваного періоду значення показника становило -0.59.

Коефіцієнт фінансової залежності зворотний показнику автономії. Нормативне значення 1,66-2,5. В 2012 році на кожну гривню власних коштів припадає -2.09 грн. пасивів. В 2013 році значення показника становить -6.1 гривень.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про частку власних оборотних коштів у власному капіталі. В 2012 році на кожну гривню власних коштів припадає 1,03 грн. власних оборотних коштів. В 2013 році значення показника становить 1,09. В 2014 році значення показника зменшилося і на кінець 2014 року становить 1,03.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу свідчить про те, скільки зобов'язань припадає на сукупний обсяг пасивів. В 2012 році на кожну гривню пасивів припадає 1,48 грн. зобов'язань. В 2013 році 116.39 % пасивів були сформовані за рахунок зобов'язань. На кінець досліджуваного періоду на кожну гривню фінансових ресурсів припадає 1.59 грн. зобов'язань.

Показник фінансової стабільності свідчить про забезпеченість заборгованості власними засобами. Перевищення власними коштами позикових свідчить про фінансову стійкість підприємства. В 2012 році підприємство було фінансово нестійким. В 2013 році на кожну гривню зобов'язань припадає -0.14 грн. власних фінансових коштів, тобто підприємство було фінансово нестійким в цьому році. На кінець періоду значення показника становило -0.37.

Коефіцієнт фінансової стійкості враховує не тільки власний капітал, але і довгострокові зобов'язання і характеризує рівень фінансової стабільності в перспективі більше 1 року. В 2012 році -47.85 % активів фінансувалося за рахунок постійних або довгострокових джерел фінансування. Нормативним значенням є 0,8 і більше. В 2013 році значення показника становило -0.16, тобто підприємство фінансувало свої активи на -16.39 % за рахунок стійких джерел формування капіталу. Це значення нижче нормативного. Що стосується значення на кінець року, то воно нижче нормативного.

Тип фінансової стійкості, тис. грн.

Показники	2012	2013	2014
Джерела власних коштів	-6802	-4060	-20796
Необоротні активи	229	364	607
Наявність власних оборотних коштів (ряд. 1 – ряд. 2)	-7031	-4424	-21403
Довгострокові кредити і позикові кошти (довгострокові зобов'язання)	0	0	0
Наявність власних і довгострокових позикових джерел коштів для формування запасів і витрат (ряд. 3 + ряд. 4)	-7031	-4424	-21403
Короткострокові кредити і позикові кошти (поточні зобов'язання)	21018	28836	56167
Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів (ряд. 5 + ряд. 6)	13987	24412	34764
Загальна величина запасів	9866	7128	24983
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів (ряд. 3 – ряд. 8)	-16897	-11552	-46386
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових позикових коштів для формування запасів (ряд. 5 – ряд. 8)	-16897	-11552	-46386
Надлишок (+), нестача (-) загальної величини основних джерел коштів для формування запасів (ряд. 7 – ряд. 8)	4121	17284	9781
Тип фінансової стійкості	Проблемний стан	Проблемний стан	Проблемний стан

Як бачимо з розрахунків, в першому досліджуваному році підприємство відчуває нестачу власних оборотних коштів і довгострокових позикових коштів для формування запасів. Це створює ризики фінансової стійкості, адже в разі обмеження короткострокових позикових джерел фінансування, підприємство не зможе створювати резерви сировини, товарів і матеріалів для безперебійної роботи. Тому тип фінансової стійкості - проблемний стан.

В 2013 році підприємство відчуває нестачу власних оборотних коштів і довгострокових позикових коштів для формування запасів у розмірі - 11552 тис. грн. Тобто в підприємства проблемний фінансовий стан.

На кінець досліджуваного періоду ситуація сформувалася наступна. Нестача власних оборотних коштів і довгострокових позикових коштів склала 46386 тис. грн., тобто у підприємства брак коштів для фінансування запасів. Тому в підприємства проблемний стан.

Фінансова стабілізація підприємства в умовах кризової ситуації послідовно здійснюється за такими основними етапами:

1. *Усунення неплатоспроможності.* Найважливішим завданням у разі фінансової стабілізації є забезпечення відновлення спроможності розраховуватися за поточними зобов'язаннями, щоб попередити виникнення процедури банкрутства.

2. *Відновлення фінансової стійкості.* Неплатоспроможність підприємства може бути усунена за рахунок здійснення ряду фінансових заходів, але причини неплатоспроможності можуть залишитися, якщо не буде відновлена до безпечного рівня фінансова стійкість підприємства. Це дасть змогу запобігти банкрутству не тільки в короткому, але й у більш тривалому періоді.

3. *Зміна фінансової стратегії з метою прискорення економічного зростання.* Повна фінансова стабілізація буде досягнута лише тоді, коли підприємство забезпечує зниження вартості капіталу, що використовується, та постійне зростання своєї ринкової вартості. Це завдання потребує збільшення темпів економічного розвитку на основі коректування фінансової стратегії підприємства. Фінансова стратегія має забезпечувати високі темпи виробничого розвитку при одночасному зниженні загрози банкрутства [2].

Швидка ліквідність оборотних активів, яка забезпечує зростання позитивного грошового потоку в короткостроковому періоді, досягається за рахунок таких заходів: ліквідації портфеля короткострокових фінансових вкладень; прискорення інкасації дебіторської заборгованості; зниження періоду надання товарного кредиту; збільшення розміру цінової знижки при здійсненні готівкового розрахунку за реалізовану продукцію; зниження розміру страхових запасів товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ); уцінки малоліквідних видів запасів ТМЦ із забезпеченням подальшої їх реалізації; тощо.

Швидке часткове дезінвестування необоротних активів досягається за рахунок таких заходів: реалізації високоліквідної частини довгострокових фінансових інструментів; здійснення операцій зворотного лізингу, в процесі яких раніше придбані у власність основні засоби продаються лізингодавцю з одночасним оформленням договору їх фінансового лізингу; прискореного продажу устаткування, що не використовується; оренди обладнання, яке раніше планувалось придбати в процесі оновлення основних засобів; тощо.

Швидке скорочення розміру короткострокових фінансових зобов'язань, яке забезпечує зниження обсягу негативного грошового потоку в короткостроковому періоді, досягається за рахунок таких заходів: пролонгації короткострокових фінансових кредитів; реструктуризації портфеля короткострокових фінансових кредитів з переводом окремих з них в довгострокові; збільшення періоду товарного кредиту; відстрочки

розрахунків за окремими формами внутрішньої кредиторської заборгованості підприємства; тощо [3].

У сучасних умовах господарювання фінансовий стан багатьох підприємств є незадовільним, що пов'язано з впливом ряду зовнішніх і внутрішніх факторів. Найбільш вагомими з них вважаються: нестабільність політичної та економічної ситуації, зміни нормативно-правової бази, високий рівень конкуренції на ринках збуту, значний рівень ризику втрати прибутку й капіталу. Окрім несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища, значна частина підприємств характеризується відсутністю системи фінансового контролінгу та бюджетування, структурою господарювання, що не дозволяє вирішувати проблеми виживання, забезпечення фінансової стабілізації та підвищення рівня прибуткової діяльності у довгостроковій перспективі [4].

Збільшення обсягу генерування власних фінансових ресурсів, що забезпечує зростання лівої частини нерівності, досягається за рахунок таких заходів: оптимізації цінової політики підприємства, яка забезпечує додатковий розмір операційного доходу; скорочення суми постійних витрат; зниження рівня змінних витрат; запровадження ефективної податкової політики, яка забезпечує мінімізацію податкових платежів по відношенню до суми доходів і прибутку підприємства (спрямованої на зростання суми чистого прибутку); здійснення прискореної амортизації активної частини основних засобів з метою зростання обсягу амортизаційного потоку; своєчасної реалізації майна у зв'язку зі значним його зносом або невикористанням; здійснення ефективної емісійної політики за рахунок додаткової емісії акцій (або залучення додаткового пайового капіталу); тощо.

Скорочення необхідного обсягу споживання власних фінансових ресурсів, що забезпечує зменшення лівої частини нерівності, досягається за рахунок: зниження фінансової активності підприємства у всіх її основних формах; забезпечення відновлення операційних необоротних активів переважно за рахунок їх оренди (лізингу); здійснення дивідендної політики, адекватної кризовому фінансовому розвитку підприємства з метою збільшення чистого прибутку, що спрямовується на виробничий розвиток; скорочення обсягів програми участі найманих працівників у прибутку (суттєве зниження суми преміальних виплат за рахунок цього джерела); відмови від різних соціальних програм підприємства, що фінансуються за рахунок прибутку; зниження розмірів відрахувань до резервного та інших страхових фондів, що здійснюються за рахунок прибутку.

Висновки. Дослідження і систематизація науково-практичних методів стабілізації діяльності підприємств є важливим питанням сучасної теорії та практики розвитку національної економіки. Позитивні зміни в економіці країни, пов'язані з підвищенням обсягів виробництва, носитимуть короточасний характер, якщо фінансовий стан підприємств не буде стабільним, рівень платоспроможності – досить високим, а механізм адаптації до змін кон'юнктури фінансового ринку не буде супроводжуватися фінансовою стабілізацією.

Список літератури

1. Абрютина М.С., Грачев А.В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: Учебно-практическое пособие. – М.: Дело и сервис, 1998. – 256 с.
2. Бланк І. А. Стратегія і тактика управління фінансами / І.А. Бланк. – К: МП «Ітел ЛТД», 1996. – 512 с.
3. Розумович Н.Ф. Напрями фінансової стабілізації машинобудівних підприємств у забезпеченні конкурентних переваг/ Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3238>.
4. Мартиненко В.П., Вербіцька І.М./ Режим доступу: file:///C:/Users/F5/Downloads/inek_2013_3_20.pdf.